

Аналіз зведених даних по провідних конфесіях «Київської традиції»

У нинішніх дискусіях про перспективи православних Церков в Україні часом потрібно апелювати до цифр статистики, що робить ці дискусії більш предметними. Однією з можливостей є соціологічні дані, зокрема Центру Разумкова, які надають цифри на основі соціологічних опитувань населення України. Зокрема, у збірці «Держава і церква в Україні-2019: підсумки року і перспективи розвитку відносин» надаються дані за 2019 рік, відповідно до яких до «ПЦУ (м. Епіфаній)» себе відносять 13,2% опитаних, до «УПЦ-КП» – 7,7%, до «УПЦ (МП)» – 10,6%, а «просто православними» себе вважають 30,3%.

Іншою можливістю для підрахунків є довіра до даних, які надають конфесії, виходячи з власних розрахунків. Зокрема, неодноразово зустрічалися цифри про наявність в ПЦУ семи тисяч парафій¹, а УПЦ (МП) вже кілька років поспіль називає цифру «більше 12 тисяч парафій»². Але більш надійними є цифри взяті з відносно неупередженого джерела – державної статистики. Такими є дані Державної служби з питань етнополітики та свободи совісті, яка стала спадкоємцем Державного комітету у справах релігій, що існував як підрозділ Міністерства культури України.

Така статистика має певні вади, адже парафії можуть бути офіційно зареєстрованими, але не проводити реальних богослужінь. Може бути і навпаки, коли проходять реальні богослужіння в пристосованих приміщеннях і при цьому такі зібрання не є офіційно зареєстрованими «релігійними організаціями». Крім того, на одній парафії часом може бути до 10 осіб, а часом тисяча або навіть більше. І все ж це статистика, на яку можна покладатися. Зокрема, причиною є те, що обрані конфесії за своєю суттю є євхаристійними спільнотами, які покликані проявляти свою віру саме в рамках проведення богослужіння/літургії.

Далі ми наводимо таблицю, що побудована на виписках із вказаної державної статистики. З усіх можливих, часом ексклюзивних релігійних напрямків ми обрали три провідні конфесії, що можна віднести до «Київської традиції». Це «**Православна Церква України**», яка офіційно зареєстрована як «Українська Православна Церква

¹ Порівняти для прикладу новину «Станом на жовтень [2019 року] в Православну церкву України увійшли сім тисяч парафій, 77 монастирів і 47 епархій» (<https://nv.ua/ukr/ukraine/events/skilki-parafiy-ta-monastiriv-v-pcu-novini-ukrajini-50047389.html>).

² У «Звіті Керуючого справами Української Православної Церкви за 2020 рік» називається цифра 12.374 парафії.

(ПЦУ)», «Українська Православна Церква» у єдності з Московським патріархатом (УПЦ) та дві греко-католицькі Церкви – Мукачівська єпархія ГКЦ (яка присутня лише на Закарпатті) та Українська Греко-Католицька Церква, яка в тій чи іншій мірі присутня в усіх інших областях України. Дані «релігійних організацій» наведені на 1 січня 2020 року. Переважно це парафії, але сюди входять також «релігійні управління», тобто єпархіальні управління.

	Область	р.о. ПЦУ	р.о. УПЦ	р.о. УГКЦ/ МЄГКЦ	Всього разом
1.	Вінницька	238 (21,2%)	881 (78,3%)	6 (0,5%)	1.125 (100%)
2.	Волинська	407 (42%)	540 (55,8%)	21 (2,2%)	968 (100%)
3.	Дніпропетровська	201 (23,3%)	646 (74,9%)	16 (1,8%)	863 (100%)
4.	Донецька	89 (10%)	772 (87,1%)	25 (2,9%)	886 (100%)
5.	Житомирська	244 (27,9%)	612 (70%)	18 (2,1%)	874 (100%)
6.	Закарпатська	36 (3,5%)	634 (61,7%)	358 (34,8%)	1028 (100%)
7.	Запорізька	85 (18,4%)	361 (78%)	17 (3,7%)	463 (100%)
8.	Івано-Франківська	504 (40%)	29 (2,3%)	725 (57,6%)	1258 (100%)
9.	Київська	438 (35,9%)	755 (62,1%)	23 (1,9%)	1216 (100%)
10.	Кіровоградська	92 (26,7%)	248 (71,9%)	5 (1,4%)	345 (100%)
11.	Луганська	22 (4,7%)	435 (93,3%)	9 (1,9%)	466 (100%)
12.	Львівська	812 (32,7%)	46 (1,8%)	1626 (65,5%)	2484 (100%)
13.	Миколаївська	132 (29,1%)	315 (69,4%)	7 (1,5%)	454 (100%)
14.	Одеська	78 (12,9%)	517 (85,5%)	10 (1,6%)	605 (100%)
15.	Полтавська	104 (18,1%)	458 (79,8%)	12 (2,1%)	574 (100%)
16.	Рівненська	368 (42,6%)	488 (56,6%)	7 (0,8%)	863 (100%)
17.	Сумська	97 (26,7%)	264 (72,7%)	2 (0,5%)	363 (100%)
18.	Тернопільська	535 (38%)	122 (8,7%)	751 (53,3%)	1408 (100%)
19.	Харківська	54 (12,6%)	365 (85,5%)	8 (1,9%)	427 (100%)
20.	Херсонська	60 (14%)	358 (83,6%)	10 (2,3%)	428 (100%)
21.	Хмельницька	247 (22,6%)	785 (72%)	59 (5,4%)	1091 (100%)
22.	Черкаська	218 (32,2%)	456 (67,3%)	4 (0,6%)	678 (100%)
23.	Чернівецька	110 (19,7%)	430 (77,1%)	18 (3,2%)	558 (100%)
24.	Чернігівська	80 (12,7%)	547 (86,8%)	3 (0,5%)	630 (100%)

25	Київ	48 (32,2%)	93 (62,4%)	8 (5,3%)	149 (100%)
Загальна кількість		5.299	11.157	3.748	20.204
р.о. в конфесіях		(26,2%)	(55,2%)	(18,6%)	(100%)

Висновки, які можна зробити на основі цієї таблиці, суттєво відрізняються від існуючого стереотипу про переважаючу популярність Православної Церкви України, яку надає вище згадана статистика опитувань. Зокрема, **вирізняється Галичина**: з однієї сторони, тут досить мало парафій Української Православної Церкви, але явно переважають парафії УГКЦ з Львівською областю як рекордсменом (65,5%). Разом з тим, саме в цьому регіоні знаходяться більше третини всіх зареєстрованих громад ПЦУ (35%). Кидається в очі дисбаланс громад УПЦ: на Галичині вони складають до 10% від загальної кількості громад «Київської традиції», тоді як в усіх інших областях – від 60%, а в шести областях навіть більше 80%.

Відносний паритет УПЦ та ПЦУ існує лише на Волині – Рівненська та Волинська області. Вирівнюванню даних у цих областях сприяли нещодавні події, пов'язані з наданням Томосу ПЦУ, коли суттєва частина парафії перейшла (або була насильницькі переведена – залежить від інтерпретації сторін) до новоствореної структури.

В більшості ж областей (сюди відносяться також дві області західної України – Закарпатська та Чернівецька) **кількість парафій УПЦ в кілька разів перевищує** кількість парафій ПЦУ. Рекордсменом тут є саме Закарпатська область, де кількість релігійних організацій УПЦ в 17,6 разів більше за організації ПЦУ. Для наочності ми наводимо дані процентного співвідношення відповідних конфесій в конкретних областях. Також цікаво, що дані офіційні дані складають 75% від кількості заявлених громад у ПЦУ та 90% від заявлених громад в УПЦ.

Релігійні організації ПЦУ по областях (загальна кількість – 5.299):

менше 10%	Закарпатська, Луганська (всього 2 області)
10-20%	Донецька, Запорізька, Одеська, Полтавська, Харківська, Херсонська, Чернівецька, Чернігівська (всього 8 областей)
20-30%	Вінницька, Дніпропетровська, Житомирська, Кіровоградська, Миколаївська, Сумська, Хмельницька (всього 7 областей)
30-40%	Київська, Львівська, Тернопільська, Черкаська, Київ (всього 4 області і

	Київ)
40% і більше	Волинська, Івано-Франківська, Рівненська (всього 3 області)

Релігійні організації УПЦ по областях (загальна кількість – 11.157):

менше 10%	Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська (3)
10-40%	жодної
40-60%	Волинська, Рівненська (2)
60-80%	Вінницька, Дніпропетровська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Київська, Кіровоградська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Київ (14)
80% і більше	Донецька, Луганська, Одеська, Харківська, Херсонська, Чернігівська (6)

Релігійні організації УГКЦ та МЄГКЦ (всього 3.748) по областях:

більше 50%	Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська; їх загальна частка складає 82,8% від всіх греко-католицьких парафій України
5,5-50%	Закарпатська; її частка складає 9,5% від всіх греко-католицьких парафій України. Тут знаходиться «Мукачівська єпархія», яка не відноситься до УГКЦ
до 5,5%	інші двадцять областей та Київ; в сумі вони складають 288 релігійних організацій, тобто лише 7,7% від усіх греко-католицьких парафій України

З аналізу наведеної кількості парафій логічно випливає два важливі висновки. По-перше, проблемні стосунки держави Україна з Українською Православною Церквою мають особливо велике значення, адже **УПЦ має найбільш розгалужену сітку парафій** в Україні. Сьогодні її всіляко прагнуть перейменувати в «Російську Православну Церкву в Україні», що вочевидь загрожує стабільності релігійної сфери України.

По-друге, наочним стає, яка саме конфесія може реально претендувати на значення **«національної Церкви»**. Очевидно, що на сьогодні саме Українська Православна Церква з її відносно розгалуженим покриттям парафіями більшості

областей України, може претендувати на цей статус. Разом з тим греко-католицькі Церкви України цілком претендують на статус **потужних регіональних Церков**.

Наведені на початку цього тексту дані соціологічних опитувань свідчать про суттєву відмінність конфесійної самоідентифікації громадян з наявною сіткою релігійних організацій України. З одного боку, ці розбіжності пояснюють причини прагнень законодавчого обмеження УПЦ, а з іншого боку, створюють передумови опору цьому процесу з боку УПЦ, що загалом визначає конфліктність цієї сфери на сьогодні³.

³ Пор. відносно свіжу новину про зібраний мільйон підписів «В Офісі Президента зареєстрували Звернення від мільйонів віруючих УПЦ щодо законопроектів, які порушують їхні права» (<https://news.church.ua/2021/04/01/v-ofisi-prezidenta-zarejstruvali-zvernennya-vid-miljoniv-viruyuchix-upc-shhodo-zakonoproektiv-yaki-porushuyut-jixni-prava-video/>).